



Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 2

Ενότητα 1: Αρχές Θεραπευτικής Παρέμβασης

Ταφιάδης Διονύσιος



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 2

Ενότητα 1: Αρχές Θεραπευτικής Παρέμβασης.

Ταφιάδης Διονύσιος
Εργαστηριακός Συνεργάτης
Ιωάννινα, 2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Σκοποί ενότητας

- Εισαγωγή στις αρχές της θεραπείας και της παρέμβασης. Η στοιχειοθέτηση της θεραπευτικής παρέμβαση και δόμηση του χρονοδιαγράμματος θεραπείας. Η σύνδεση της διάγνωσης με την θεραπεία και ο ρόλος του κριτηρίου στην δόμηση της στοχοθεσίας ως μέσον αξιολόγησης του εκάστοτε στόχου, του θεραπευόμενου και του θεραπευτή.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εστίαση στον Σχεδιασμό
- Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης



Εστίαση στον Σχεδιασμό

Εστίαση στον Σχεδιασμό (1 από 3)

- Οι παρεμβάσεις έχουν ως σκοπό να προσφέρουν στον λογοπαθολόγο ποικίλες λειτουργικές και σημαντικές στρατηγικές για να βελτιώσουν τις δεξιότητες επικοινωνίας των θεραπευομένων. Η έμφαση είναι πάντα στην ενίσχυση των δυναμικών των θεραπευομένων και την ενίσχυση των λειτουργικών δεξιοτήτων επικοινωνίας τους, ανεξάρτητα από τους τύπους και τις δυσκολίες των διαταραχών τους.



Εστίαση στον Σχεδιασμό (2 από 3)

- Με την εμφάνιση της ανάλογης διαχείρισης των υπηρεσιών φροντίδας, ο προγραμματισμός της θεραπείας οι μετρήσεις και τα συμπεράσματα είναι όλο και περισσότερο σημαντικά στην λογοπαθολογική πρακτική. Τα ελεγχόμενα συστήματα φροντίδας αναμένεται μέσω της τεκμηριωμένης, αποδοτικής και αποτελεσματικής επεξεργασία, να δώσουν στους θεραπευόμενους αποτελέσματα μέσα σε ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα.



Εστίαση στον Σχεδιασμό (3 από 3)

- Τα σχέδια θεραπείας αναμένεται να τεκμηριώνονται καλά με τα σαφώς σκιαγραφημένα αποτελέσματα. Οι λογοπαθολόγοι σε πλαίσια όπως τα νοσοκομεία, ή που παρέχουν κατ' οίκον υγειονομική περίθαλψη, ή κέντρα αποκατάσταση, και στην ιδιωτική πρακτική αναμένεται να χρησιμοποιήσουν υψηλής ποιότητας αποτελεσματικά σχέδια παρέμβασης, που εκτελούνται σε ένα σχετικά περιορισμένο χρονικό διάστημα.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (1 από 10)

- Τα λεπτομερή, γραπτά σχέδια παρέμβασης δεν ωφελούν μόνο τον θεραπευόμενο, τον λογοπαθολόγο, την ομάδα αποκατάστασης, την ασφαλιστική κοινότητα, και τα λογοθεραπευτικά κέντρα αλλά γενικά και το επάγγελμα της λογοπαθολογίας. Ο θεραπευόμενος εξυπηρετείται από ένα γραπτό σχέδιο θεραπείας επειδή περιγράφει σαφώς τις ουσιαστικές εκβάσεις της παρέμβασης.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (2 από 10)

- Ο θεραπευόμενος και άλλοι που σχετίζονται με αυτόν, δεν αναρωτιούνται πλέον τι είναι οι στόχοι της θεραπείας.
- Ο θεραπευόμενος γίνεται ένα αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας παρέμβασης με το να σχεδιάσει σε συνεργασία με τον λογοπαθολόγο τη γενική προσέγγιση παρέμβασης, και τους συγκεκριμένους στόχους.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (3 από 10)

- Και ο θεραπευόμενος και ο λογοπαθολόγος εργάζονται με τους ρητά δηλωμένους στόχους και τις αντίστοιχες παρεμβάσεις. Το σημαντικότερο, δεδομένου ότι οι ανάγκες του θεραπευόμενου μπορούν να αλλάξουν περιστασιακά, έτσι το σχέδιο παρέμβασης πρέπει να αντιμετωπισθεί ως δυναμικό έγγραφο που μπορεί, και πρέπει, να ενημερωθεί και να προσαρμοστεί για να καλύψει τις συγκεκριμένες επικοινωνιακές ανάγκες του θεραπευόμενου.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (4 από 10)

- Οι θεραπευόμενοι και οι λογοπαθολόγοι ωφελούνται από τα σχέδια παρέμβασης επειδή τα «ρητά» σχέδια τους αναγκάζουν να σκεφτούν προσεκτικά για τις εκβάσεις της θεραπείας και να είναι τελικά υπεύθυνοι για το χρόνο τους.
- Οι συμπεριφοριστικά δηλωμένοι, μετρήσιμοι στόχοι εστιάζουν σαφώς την προσπάθεια παρέμβασης.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (5 από 10)

- Οι σαφείς στόχοι επιτρέπουν στον θεραπευόμενο/νη να διοχετεύσει την προσπάθεια του/της στις συγκεκριμένες αλλαγές που θα οδηγήσουν στο μακροπρόθεσμο στόχο της λειτουργικής επικοινωνίας.
- Η θεραπεία δεν είναι πλέον μια ασαφής σύμβαση που φαίνεται να εστιάζει στις χωρίς νόημα ιδιαίτερες δεξιότητες.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (6 από 10)

- Οι λογοπαθολόγοι βοηθιούνται από τα σχέδια παρέμβασης, επειδή αναγκάζονται να σκεφτούν αναλυτικά και αυστηρά τις θεραπευτικές παρεμβάσεις που είναι οι καταλληλότερες για να βοηθήσουν τους θεραπευόμενους να επιτύχουν τους στόχους.
- Οι λογοπαθολόγοι έχουν εκπαιδευθεί να ακολουθούν πάντα ένα τυποποιημένο σχέδιο για τη διαδικασία παρέμβασης.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (7 από 10)

- Οι λογοπαθολόγοι ωφελούνται επίσης από τη σαφή τεκμηρίωση της παρέμβασης που παρέχει ένα πρόσθετο μέτρο προστασίας από την πιθανή προσφυγή των θεραπευομένων στο δικαστήριο.
- Η πρώτη γραμμή υπεράσπισης ενάντια στους ισχυρισμούς της κακής κλινικής πρακτικής, είναι ένα πλήρες κλινικό αρχείο που απαριθμεί τις διαδικασίες παρέμβασης.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (8 από 10)

- Το γραπτό, εξατομικευμένο, επίσημο σχέδιο παρέμβασης, είναι ο οδηγός για την θεραπεία, η οποία έχει αναθεωρηθεί και έχει υπογραφεί από τους θεραπευόμενους ή/και τους γονείς του/της, και οι συνδεμένες με την προσανατολισμένη στο πρόβλημα σημειώσεις προόδου είναι μια ισχυρή υπεράσπιση ενάντια στις υπερβολικές ή ψεύτικες αξιώσεις.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (9 από 10)

- Ένα καλά δομημένο σχέδιο θεραπείας που ορίζει σαφώς την παρουσίαση των προβλημάτων και των στρατηγικών παρέμβασης διευκολύνει τη διαδικασία θεραπείας, που πραγματοποιείται από τους λογοπαθολόγους και άλλα μέλη ομάδων που εργάζονται σε ποικίλα κλινικά πλαίσια.



Χρησιμότητα Σχεδίων Παρέμβασης (10 από 10)

- Η καλή επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας παρέμβασης για την εφαρμογή των προσεγγίσεων και της ευθύνης γενικά, για την θεραπεία είναι κρίσιμη. Ένα λεπτομερές σχέδιο παρέμβασης ορίζει γραπτά με λεπτομέρειες τους στόχους (μεμονωμένη θεραπεία, θεραπεία ομάδας, συμβουλευτική, διεπιστημονική, κοινοτική ή βασισμένη στο σπίτι θεραπεία κ.λπ.), που χρησιμοποιούνται, και ποιος θα είναι ο εφαρμοστής αυτών των παρεμβάσεων.



Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (1 από 19)

- Η ανάπτυξη ενός σχεδίου παρέμβασης περιλαμβάνει μια λογική σειρά βημάτων που στηρίζονται το ένα στο άλλο, σαν την κατασκευή ενός σπιτιού.
- Η αποτελεσματική θεμελίωση οποιουδήποτε σχεδίου παρέμβασης είναι το στοιχείο όπου επικεντρώνεται μια περιεκτική διεπιστημονική αξιολόγηση.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (2 από 19)

- Ως τμήμα της διαδικασίας πριν από την ανάπτυξη του σχεδίου παρέμβασης, οι λογοπαθολόγοι ακούνε προσεκτικά και καταλαβαίνουν τις προσπάθειες του/της θεραπευόμενου/νης, τις προκλήσεις που έχει η επικοινωνία του/της, τις ιατρικές καταστάσεις, την καταγραφή των δεξιοτήτων, τον αυτοσεβασμό, τα οικογενειακά ζητήματα, τα κοινωνικά θέματα, τους επαγγελματικούς παράγοντες άγχους, και ούτω καθεξής.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (3 από 19)

- Τα στοιχεία αξιολόγησης πρέπει να προέλθουν από ποικίλες πηγές, οι οποίες μπορούν να περιλάβουν το αναπτυξιακό και κοινωνικό ιστορικό, τις σταθμισμένες αξιολογήσεις, τα δείγματα ομιλίας, τα κριτήρια παραπομπής για αξιολόγηση, τις ιατρικές εξετάσεις, τις κλινικές συνεντεύξεις, τις ψυχοπαιδαγωγικές εξετάσεις, ψυχιατρικές και τις ιατρικές γνωματεύσεις.



Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (4 από 19)

- Η ολοκλήρωση των στοιχείων από τους λογοπαθολόγους ή/και την διεπιστημονική ομάδα παρέμβασης είναι κρίσιμη για την κατανόηση του θεραπευόμενου και των αναγκών του/της. Έτσι έχουμε προσδιορίσει έξι συγκεκριμένα βήματα για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου παρέμβασης βασισμένου στα στοιχεία αξιολόγησης.



Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (5 από 19)

Βήμα Ένα: Η Επιλογή του Προβλήματος

- Αν και ο/η θεραπευόμενος/η ή/και οι γονείς του/της μπορούν να συζητήσουν ποικίλα ζητήματα κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης, οι λογοπαθολόγοι πρέπει να στρέψουν τη διαδικασία παρέμβασης στα σημαντικότερα προβλήματα.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (6 από 19)

Βήμα Ένα: Η Επιλογή του Προβλήματος

- Συνήθως, θα εμφανιστεί ένα πρωτεύον έλλειμμα, αλλά και δευτερεύοντα ελλείμματα μπορούν επίσης να είναι εμφανή. Άλλα προβλήματα μπορεί να τεθούν κατά μέρος στην άκρη, ως όχι αρκετά επείγοντα, και να μην απαιτηθεί ταυτόχρονη παρέμβαση. Ένα αποτελεσματικό σχέδιο παρέμβασης μπορεί να εξετάσει μόνο μερικά επιλεγμένα ελλείμματα στην κάθε μία θεραπευτική συνεδρία, αλλιώς θα χάσει το στόχο της.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (7 από 19)

Βήμα Ένα: Η Επιλογή του Προβλήματος

- Είναι σημαντικό να ληφθούν υπ' όψη οι απόψεις των θεραπευομένων (όπως αρμόζει στην κάθε περίπτωση, ανάλογα με την ηλικία και τη διανοητική κατάστασή του/της) και άλλα σημαντικά στοιχεία και να δοθεί προτεραιότητα στα επικοινωνιακά ζητήματα και άλλες σχετικές διαταραχές.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (8 από 19)

Βήμα Ένα: Η Επιλογή του Προβλήματος

- Το κίνητρο ενός θεραπευόμενου για να συμμετέχει και να συνεργαστεί μέσα στη διαδικασία παρέμβασης εξαρτάται, ως ένα ορισμένο βαθμό, από το βαθμό στον οποίο η θεραπεία απευθύνεται στις μέγιστες ανάγκες του/της και πώς οι στόχοι παρέμβασης αφορούν άμεσα τις βελτιώσεις στην επικοινωνία του/της στην καθημερινή ζωή.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (9 από 19)

Βήμα Δύο: Ο Καθορισμός του Προβλήματος

- Ο κάθε θεραπευόμενος ατομικά παρουσιάζει μοναδικά χαρακτηριστικά που αποκαλύπτουν πώς ένα πρόβλημα προσκρούει συμπεριφοριστικά στην επικοινωνία και στην ζωή του/της. Επομένως, κάθε πρόβλημα που επιλέγεται για να εστιάσουμε την παρέμβασή μας απαιτεί έναν συγκεκριμένο καθορισμό για το πώς ταιριάζει σε εκείνο τον/την συγκεκριμένο/νη θεραπευόμενο/νη.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (10 από 19)

Βήμα Τρία: Η Ανάπτυξη των Στόχων

- Το επόμενο βήμα στην ανάπτυξη σχεδίων παρέμβασης, είναι να τίθενται ευρείς στόχοι για την επίλυση στοχευόμενων προβλημάτων επικοινωνίας. Οι «δηλώσεις» δεν χρειάζεται να δομούνται μέσα σε μετρήσιμους όρους, αλλά μπορούν να είναι ολιστικοί, μακροπρόθεσμοι στόχοι που δείχνουν τις επιθυμητές θετικές εκβάσεις της παρέμβασης.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (11 από 19)

Βήμα Τέσσερα: Η Αντικειμενική Δόμηση

- Σε αντίθεση με τους μακροπρόθεσμους στόχους, οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι πρέπει να «δηλωθούν» στη «συμπεριφοριστικά μετρήσιμη γλώσσα». Πρέπει να είναι σαφές πότε ο θεραπευόμενος έχει πετύχει τους καθορισμένους στόχους. Επομένως οι σαφείς, υποκειμενικοί στόχοι δεν είναι αποδεκτοί.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (12 από 19)

Βήμα Τέσσερα: Η Αντικειμενική Δόμηση

- Κάθε θεματική πρέπει να αναπτυχθεί σε ένα βήμα προς την επίτευξη του σαφούς στόχου παρέμβασης. Στην ουσία, οι στόχοι μπορούν να θεωρηθούν ως σειρά βημάτων που, όταν ολοκληρώνονται, οδηγούν στην επίτευξη του μακροπρόθεσμου στόχου.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (13 από 19)

Βήμα Τέσσερα: Η Αντικειμενική Δόμηση

- Πρέπει να υπάρξουν τουλάχιστον δύο στόχοι για κάθε πρόβλημα, αλλά ο κλινικός μπορεί να κατασκευάσει τόσο πολλούς, ανάλογα με τις ανάγκες για την επίτευξη του κάθε στόχου.
- Οι ημερομηνίες επίτευξης των στόχων μπορούν να απαριθμηθούν για κάθε θεματική.



Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (14 από 19)

Βήμα Τέσσερα: Η Αντικειμενική Δόμηση

- Οι νέοι στόχοι πρέπει να προστεθούν στο σχέδιο καθώς η θεραπεία του ατόμου προχωρεί. Όταν όλοι οι απαραίτητοι στόχοι επιτευχθούν, ο θεραπευόμενος πρέπει να έχει επιλύσει για κάθε θεματική τα ελλείμματα του/της επιτυχώς.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (15 από 19)

Βήμα Πέντε: Η Δημιουργία της Παρέμβασης

- Οι παρεμβάσεις είναι οι ενέργειες των λογοπαθολόγων που έχουν σκοπό να βοηθήσουν τον θεραπευόμενο να ολοκληρώνει τους στόχους. Πρέπει να υπάρξει τουλάχιστον μια παρέμβαση για κάθε στόχο. Εάν ο θεραπευόμενος δεν ολοκληρώνει το στόχο μετά από την αρχική παρέμβαση, πρέπει να προστεθούν στο σχέδιο νέες παρεμβάσεις.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (16 από 19)

Βήμα Πέντε: Η Δημιουργία της Παρέμβασης

- Οι παρεμβάσεις πρέπει να επιλεγούν βάσει των αναγκών του θεραπευόμενου και να προέλθουν από το πλήρες θεραπευτικό ρεπερτόριο του λογοπαθολόγου



Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (17 από 19)

Βήμα Έξι: Ο Καθορισμός της Διάγνωσης

- Ο καθορισμός μιας κατάλληλης διάγνωσης είναι βασισμένος σε μια αξιολόγηση της πλήρους κλινικής παρουσίασης του θεραπευόμενου. Ο λογοπαθολόγος πρέπει να συγκρίνει τα επικοινωνιακά, συμπεριφοριστικά, γνωστικά, συναισθηματικά, και ιατρικά συμπτώματα του θεραπευόμενου με τα κριτήρια όπως περιγράφονται στο DSM-IV-TR.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (18 από 19)

Βήμα Έξι: Ο Καθορισμός της Διάγνωσης

- Η διάγνωση είναι μια πραγματικότητα που υπάρχει στον χώρο της υγείας και είναι ανάγκη για την αποζημίωση τρίτων προσώπων. Πρόσφατα, οι μονάδες φροντίδας ενδιαφέρονται για τους συμπεριφοριστικούς δείκτες που παρουσιάζονται από τον θεραπευόμενο απ' ό, τι στην πραγματική διάγνωση.

Ανάπτυξη Σχεδίου Παρέμβασης (19 από 19)

Βήμα Έξι: Ο Καθορισμός της Διάγνωσης

- Ακόμα κι έτσι, η πλήρης κατανόηση από τον λογοπαθολόγο των στοιχείων αξιολόγησης των θεραπευομένων θα συμβάλει στην πιο αξιόπιστη, έγκυρη διάγνωση. Μια ακριβής αξιολόγηση των συμπεριφοριστικών δεικτών θα συμβάλει επίσης στον αποτελεσματικότερο προγραμματισμό της θεραπείας.



Βιβλιογραφία

American Speech-Language-Hearing Association. (2007). *Scope of practice in speech-language pathology*.

Jongsma Jr, A. E., Landis, K., & Vander Woude, J. (2004). *The Speech and Language Pathology Treatment Planner (Vol. 152)*. John Wiley & Sons.

Ratner, N. B. (2006). Evidence-based practice: An examination of its ramifications for the practice of speech-language pathology. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 37(4)*, 257-267.

Roth, F., & Worthington, C. (2015). *Treatment resource manual for speech language pathology*. Cengage Learning.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. Κλινική άσκηση στη Λογοπαθολογία 2. ΤΕΙ
Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO136/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>



ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ



ανοιχτά μαθήματα
open courses

Τέλος Ενότητας



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης





Σημειώματα



Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

